

Nr 1848

av herr Fälldin m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:125 med förslag till lag om avsättning till arbetsmiljöfond.

Uppgången i konjunkturen under 1973 och 1974 har framför allt burits upp av en starkt ökad export. I förening med de språngartade prishöjningarna på råvaror och vissa kapitalvaror har det lett till vinstförbättringar för flertalet exportföretag. Vinstutvecklingen bland typiska hemmamarknadsföretag, till vilka bl. a. huvudparten av den mindre och medelstora företagsamheten kan räknas, har varit betydligt svagare.

Jämsides med höjningen av den genomsnittliga vinstnivån har därför de påtagliga skillnader i vinstläget mellan olika företag som redan tidigare gjort sig gällande förstärkts. Sådana skillnader leder bl. a. lett till påfrestningar för den solidariska lönepolitiken, om kompenserande åtgärder inte vidtas inom skattepolitikens ram. Hittills har dock skattepolitiken snarast medverkat till att öka skillnaderna i vinster genom att arbetskraften beskattats allt hårdare och stimulansåtgärderna under lågkonjunkturen haft sin tyngdpunkt på insatser, som medför skattelättnader för redan vinstrika företag. Stora skillnader i vinster kan också lätt bli en grogrund för fortsatt stark inflation.

Mot bakgrund av det förbättrade vinstläget föreslås i propositionen 1974:125 att vissa företag under det närmaste året skall vara skyldiga att avsätta en del av 1974 års vinst till särskilda arbetsmiljöfonder, vilka senare kan utnyttjas för arbetsmiljöinvesteringar i det egna företaget. Systemet med investeringsfonder för konjunkturutjämning har använts som förebild. Arbetsmiljöfonderna berör sålunda endast aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker. Skyldigheten att avsätta vinstmedel är dessutom begränsad till företag som under 1974 redovisar en vinst på minst 100 000 kr. före bokslutsdispositioner.

Det föreslagna systemet leder inte till någon direkt ekonomisk belastning på de berörda företagen. Företagens skattemässiga vinster kommer att hållas tillbaka under 1974. Stat och kommun går i samband därmed miste om vissa skatteintäkter. Eftersom investeringar på arbetsmiljöområdet därefter kan avskrivas mot avsatta medel, leder systemet dock närmast till en vinstutjämning under de närmaste åren. Det bör också få en viss konjunkturutjämnande effekt. Vidare får investeringarna på arbetsmiljöområdet ett visst försteg i konkurrensen med andra investeringar. Arbetsmiljöfondernas reella verkningar i detta avseende blir dock i hög grad beroende på hur företagens totala investeringsbehov ter sig.

Det måste anses angeläget att en del av exportföretagens ökade vinster

används för att förbättra arbetsmiljön. En avgörande brist är samtidigt att det föreslagna systemet inte på något sätt bidrar till att utjämna skillnaderna mellan företag med olika vinstnivå, när det gäller förutsättningarna för att förbättra arbetsmiljön. Risk föreligger att dessa skillnader kan komma att förstärka de olikheter i löneutbetalningsförmåga som samtidigt föreligger och som spelar stor roll både för de anställdas trivsel och hälsa och för företagets rekrytering av arbetskraft.

Det föreslagna systemet måste enligt vår uppfattning därför kombineras med förbättrade möjligheter för företag som inte på samma sätt som de stora exportföretagen gynnats av den nuvarande vinstkonjunkturen, att förbättra sin arbetsmiljö. Det bör ske genom att exportföretagens vinster i viss utsträckning omfördelas till andra företag. Riksdagen har tidigare i år uttalat sig för att statsbidrag skall kunna utgå till företag som förbättrar sin arbetsmiljö. Som komplement till detta bör skyldigheten att avsätta medel till arbetsmiljöfonder kombineras med ett avgiftssystem, som i sin tur gör det möjligt att lämna bidrag till mindre företag och till andra inte vinstgivande företag för personalsociala och arbetsmiljöfrämjande åtgärder.

Skyldigheten att under vissa omständigheter avsätta en del av företagets vinst under 1974 till en arbetsmiljöfond och att inbetala motsvarande belopp på konto i riksbanken bör sålunda fastställas till 15 % av årsvinsten före bokslutsdispositioner. I övrigt bör de regler gälla för hur avsättningarna skall gå till och hur medlen skall disponeras som föreslås i propositionen.

Härutöver bör samma kategori av företag, dvs. de som gör avsättningar till arbetsmiljöfond, vara skyldiga att erlägga en tillfällig arbetsmiljöavgift till en särskild fond med 5 % av årsvinsten under 1974. Inflytande medel bör redovisas på särskild inkomsttitel i riksstaten och användas för bidrag till miljöinvesteringar i företag som ansöker om detta.

Bidragssystemet bör utformas i linje med vad som redan gäller för bidrag till vattenvårdande, luftvårdande och bullerskyddande anläggningar inom industrin. Bidragen bör avse investeringar inom samma användningsområde som kommer att gälla för arbetsmiljöfonderna och kunna utgå till alla typer av företag oberoende av företagsform, storlek och näringsgren. I enstaka fall bör det vara möjligt ge bidrag även till företag som själva har betalat arbetsmiljöavgift. Men syftet måste i första hand vara att åstadkomma en omfördelning av resurser mellan olika företag. Bidrag bör, liksom när det gäller förbättringar av den yttre miljön, lämnas med viss del av investeringskostnaden. Det innebär att de berörda företagets investeringar får betydligt större omfattning än vad som svarar mot det totala bidragsbeloppet. Ett bidrag av detta slag bör emellertid under alla förhållanden kunna bli en viktig stimulans, när det gäller att få till stånd en bättre arbetsmiljö, bl. a. i små och medelstora företag.

De medel som flyter in genom den av oss föreslagna arbetsmiljöavgiften bör disponeras så att bidrag kan lämnas under budgetåren 1975/76 1978/79. Skulle ansökningarna om bidrag få stor omfattning,

bör frågan om tillskott av skattemedel kunna tas upp längre fram.

På samma sätt som när det gäller dispositionen av arbetsmiljöfonderna bör ett företags ansökan om statsbidrag ha tillstyrkts av flertalet av arbetstagsarsidans representanter i företagsnämnden eller skyddskommittén för att kunna beviljas. Finns varken skyddskommitté eller företagsnämnd skall ansökan vara tillstyrkt av skyddsombudet eller i förekommande fall av huvudskyddsombudet. När det är fråga om så små företag att skyddsombud inte behöver utses, bör skyldighet föreligga att samråda med personalen i dess helhet. Löntagarnas fackliga huvudorganisationer bör också ha möjlighet att ge sin syn på medelsfördelningen mellan de företag som ansöker om bidrag.

Inbetalningen av arbetsmiljöavgiften bör ske samtidigt med att företagare betalar in föreskrivna belopp på arbetsmiljökonto i riksbanken. Även arbetsmiljöavgiften får på så sätt en viss konjunkturutjämnande effekt.

Bestämmelserna om den tillfälliga arbetsmiljöavgiften bör föras in i den föreslagna lagen om skyldighet att avsätta medel till arbetsmiljöfond. Regler för det av oss föreslagna bidragssystemet kan däremot föreläggas riksdagen i början av 1975 och träda i kraft den 1 juli 1975.

Med hänvisning till vad som har anförts i motionen hemställer vi att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1974:125 beslutar

1. att skyldigheten för aktiebolag m. fl. företag att under vissa förutsättningar göra avsättning till arbetsmiljöfond skall fastställas till 15 % av årsvinsten för verksamhetsåret 1974,
2. att företag som är skyldiga att göra avsättning till arbetsmiljöfond jämväl skall erlägga en tillfällig arbetsmiljöavgift till en särskild fond med 5 % av årsvinsten för verksamhetsåret 1974,

3. att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1975 års riksdag beträffande regler för bidrag till investeringar på arbetsmiljöområdet ur de medel som inflyter genom den tillfälliga arbetsmiljöavgiften i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Stockholm den 14 maj 1974

THORBJÖRN FÄLLDIN (c)

JOHANNES ANTONSSON (c)

TORSTEN BENGTSON (c)
i Jönköping

MAJ PEHRSSON (c)

JAN-IVAN NILSSON (c)
i Tvärålund

THORSTEN LARSSON (c)
i Staffanstorp

SONJA FREDGARDH (c)

ERIC CARLSSON (c)
i Vikmanshyttan

ELVY OLSSON (c)
i Hölö

KARIN SÖDER (c)

LENNART MATISSION (c)
i Lane-Herrestad

CLAES ELMSTEDT (c)

FRITZ BÖRJESSON (c)
i Glömminge

ANNA-LISA NILSSON (c)
i Kristianstad

BERTIL JONASSON (c)

RUNE GUSTAVSSON (c)
i Alvesta